

ZERRÜK

(Ebû Zeyd Abdurrahman b. Ahmed el-Vağ-lisî'nin akaid, ibadet ve ahlâka dair eserinin şerhidir; nşr. Mahfûz Ebû Kürâ – Am-mâr Besta, Cezayir 1431/2010); *el-Künnâş* (Zerrûk'un kendi hayatına dair verdiği bilgilerle fıkıh ve tasavvufa dair çeşitli konulara ilişkin mâlûmatı ihtiva eder; nşr. Ali Fehmî Huşeym, Trablus 1980; nşr. Muhammed İdrîs Tayyib, *Fevâ'id min Künnâş li'l-Ârif-billâh eş-Şeyh Ahmed Zerrûk* adıyla, Beyrut 2011); *‘Uyûbü'n-nefs ve devâ'ü-hâ* (Sülemî'nin *‘Uyûbü'n-nefs* adlı eserinin manzum halidir; nşr. Muhammed İdrîs Tayyib, kenarında Sülemî'nin eseriyle, Beyrut 2010; esere müellifin talebesi Muhammed b. Ali el-Harrûbî *el-Üns fi şerhi ‘Uyûbi'n-nefs* adıyla şerh yazmıştır; nşr. Muhammed İdrîs Tayyib, Beyrut 2010; nşr. Mustafa Merzûkî – Mâlik b. Muhammed Kerşûş, Beyrut 2010); *Tuĥfetü'l-mürîd ve ravzatü'l-ferîd ve fevâ'id li-ehli'l-feh-mî's-sedîd ve'n-naẓarî'l-mezîd* (nşr. Muhammed İdrîs Tayyib, Beyrut 2010). Zerrûk'un başka eserleri ve birçok risâlesıyla kasidesi de vardır (eserlerinin bir listesi ve kütüphane kayıtları için bk. Ali Fehmî Huşeym, s. 99-140).

BİBLİYOGRAFYA :

Sehâvî, *ed-Đav'ü'l-lâmi'*, I, 222; İbn Asker el-Mağribî, *Devĥatü'n-nâşir* (nşr. Muhammed Haccî), Rabat 1397/1977, s. 48-51, 124; İbnü'l-Kâdî, *Düretü'l-hicâl*, I, 90-91; a.mlf., *Cezvetü'l-iktibâs*, Rabat 1393/1973, s. 128-131, 240-241, 282, 322, 452, 475; Ahmed Bâbâ et-Tinbükî, *Neylü'l-ibtihâc* (nşr. Abdülhamîd Abdullah el-Herâme), Trab-lus 1408/1989, s. 130-135; Ayyâşî, *er-Rihletü'l-Ayyâşîyye*, Rabat 1397/1977, I, 98; Selâvî, *el-İstikşâ*, IV, 100; Hasan b. Muhammed Kûhin el-Fâsî, *Tabakâtü's-Şâzeliyyeti'l-kübrâ* (nşr. M. Edîb el-Câdir), Dimaşk 1421/2000, s. 144-147; Ser-kîs, *Mu'cem*, I, 965-966; *Hedîyyetü'l-arîfin*, I, 136-137; Abdullah Kennûn, *en-Nübûgu'l-Mağribî fi'l-edebî'l-Arabî*, Beyrut 1395/1975, I, 217-218, 228-229; II, 310-312; a.mlf., *Aĥmed Zer-rûk (Meusû'âtü meşâhiri ricâlil-Mağrib*, III içinde), Kahire 1414/1994; Abdülhay el-Kettânî, *Fih-risü'l-fehâris*, I, 455-456; İdrîs Azzûzî, *eş-Şeyĥ Aĥmed Zerrûk âra'ühü'l-işlâhiyye*, Muhamme-diye 1419/1998; Ali Fehmî Huşeym, *Aĥmed Zer-rûk ve'z-Zerrûkiyye*, Beyrut 2002; Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî, *Selvetü'l-enfâs* (nşr. Abdul-lah Kâmil el-Kettânî), Dârülbeyzâ 1425/2004, I, 135; II, 14-15, 56, 131, 179; III, 225, 238; ayrı-ca bk. İndeks; Muhammed Mahlûf, *Şeceretü'n-nürî'z-zekiyye fi tabakâti'l-Mâlikiyye* (nşr. Ali Ömer), Kahire 1428/2007, II, 118-119; *Mu'ce-mü'l-maĥtûtâti'l-mevcûde fi mektebâti İstanbûl ve Ânâtûli* (haz. Ali Rıza Karabulut), [baskı yeri ve tarihi yok], I, 95-96; Hâlid b. Nâsır el-Uteybî, *eş-Şarîkatü's-Şâzeliyye*, Riyad 1432/2011, I, 458-460; Kadîr Özköse, "Ahmed Zerrûk, Hayatı ve Tasavvufî Düşüncesi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XII/2, Sivas 2008, s. 141-177; Muhammed el-Ezherbây – Muhammed Hişâm en-Na'sân, "Zerrûk", *Mv.AC*, XI, 145-150.

DERYA BAŞ

ZERRÜKIYYE

(الزَّرَوِقيَّة)

Şâzeliyye tarikatının
Ahmed Zerrûk el-Fâsî'ye
(ö. 899/1493-94)
nisbet edilen bir kolu
(bk. ZERRÜK).

ZETTERSTÉEN, Karl Vilhelm

(1866-1953)

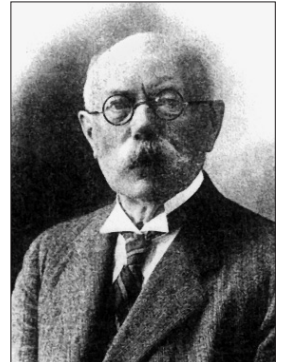
İsveç şarkiyatçısı.

18 Ağustos 1866'da İsveç'in Dalarna böl-gesindeki Orsa kasabasında dünyaya gel-di. İlk ve orta eğitimin ardından 1884-1889 yılları arasında Uppsala Üniversitesi'nde Sâmi dilleri öğrenimi gördü. İbn Mu'tî ez-Zevâvî'nin *ed-Düretü'l-elfiyye fi'l-İlmi'l-Arabîyye* adlı eseri üzerine hazırladığı tezle 1894'te doktor unvanını aldı. 1895'te Almanya'ya giderek Berlin Üniversite-si'nde Eduard C. Sachau'nun yanında ça-lıştı. 1895-1904 yıllarında Lund Üniversi-tesi ve 1904-1931 yıllarında Uppsala Üni-versitesi'nde Doğu dilleri profesörü olarak görev yaptı. 1906'da Uppsala'da K. F. Jo-hannson, J. A. Lundell ve K. B. Wiklund gi-bi İsveçli şarkiyatçılarla birlikte *Le mon-de oriental* dergisini kurdu ve 1922-1928 arasında bu derginin editörlüğünü yürüt-tü. 1931 yılında emekliye ayrıldı. 1 Haziran 1953 tarihinde Uppsala'da öldü. Çok yön-lü bir şarkiyatçı olan Zetterstéen, Arap-ça ve Sâmi dilleri yanında Farsça ve Türk-çe'yle ilgili önemli çalışmalar yapmıştır.

Eserleri. A) Telif. 1. Den nubiska sprak-forskningens historia (Uppsala-Leipzig 1907). **2. De semitiska spraken** (Uppsala 1914). **3. Ein Handbuch der religiösen Pflichten der Muhammadaner in Alja-mia. Le monde oriental** dergisi içinde ya-yımlanmıştır (XV [1921], s. 1-174). **4. Carlo Landberg, som orientalist** (Uppsala 1942). **5. Kristná í Mekka** (Uppsala 1943). **6. Arabiska studier in Sweriga** (Uppsala 1946).

B) Tercüme, Neşir. 1. Ur Jahâ bin Abd al-Mu'tî ez-Zawâwî's dikt ed-Durra el-Alfiye fi ilm el-Arabîje (Leipzig 1895). Müellifin doktora tezi olan eserin Arapça metni de İsveççe bir giriş ve açıklamalarla birlikte yayımlanmış, aynı çalışma Almanca giriş ve yine açıklamalarla birlikte yeni-den basılmıştır (*Die Alfiye des Ibn Mu'tî. Nach den Handschriften von Berlin, Escorial und Leiden*, Leipzig 1900). **2. Beiträge**

zur Kenntnis der religiösen Dichtung Balais (Leipzig 1902). Süryânî şairi Ba-lai'nin dinî kasidelerinin neşri ve Alman-ca çevirisidir. **3. Koranen.** Zetterstéen ön-ce Kur'an'dan seçtiği bazı sûreleri (Stock-holm 1908), ardından Kur'an'ın tamamını İsveççe'ye tercüme etmiştir (Stockholm 1917; 4. bs., 2003). **4. Biographien der Nachfolger in Medina, sowie der Gefährten und der Nachfolger in dem übrigen Arabien** (Leiden 1905). **5. Biograp-hien der Kufier** (Leiden 1909). Son iki eser, İbn Sa'd'ın *et-Tabakâtü'l-kübrâ (Kî-tâbü't-Tabakâti'l-kebir)* adlı eserinin beşin-ci ve altıncı kısımlarının E. C. Sachau'nun editörlüğünde yapılan neşridir. **6. Herrn D. W. Myhrman's Ausgäbe des Kitâb Mu'id an-ni'am wa mubîd an-niqam** (Uppsala-Stockholm 1913). Tâceddin es-Sübkî'nin *Mu'idü'n-ni'am ve mübidü'n-nîqam* adlı eserinin David W. Myhrman tarafından 1908 yılında yapılan neşrine dair açıklamalardır. **7. Baltadly Mehe-med Pascha och Peter den store 1711-1911** (Uppsala 1920). Ahmed Refik'in 1911'de yayımlanan eserinin İsveççe'ye ter-cümesidir. **8. Beiträge zur Geschichte der Mamlukensultane in den Jahren 690-741 der Hıgra nach arabischen Handschriften** (Leiden 1919). Anonim bir Memlûk kroniğinin neşridir. **9. Türkische Urkunden** (Uppsala-Leipzig 1938). İsveç Kraliyet Arşivi'nde bulunan Türkçe belge-lerin Akdes Nimet Kurat'la birlikte neşri ve Almanca'ya çevirisidir. **10. Türkische, tatarische und persische Urkunden im schwedischen Reichsarchiv** (Uppsala 1945). **11. Mohammed Āsafi: The Story of Jamāl and Jalāl: An Illuminated Manuscript in the Library of Uppsala University** (Uppsala 1948). Muhammed Āsa-fî'nin *Kışşatü'l-Cemâl ve'l-Celâl* adlı ese-rinin Carl Johan Lamm ile birlikte neşri-dir. **12. Turfetü'l-aşĥâb fi ma'rifeti'l-en-sâb** (Dimaşk 1949; Beyrut 1412/1992). Ebû Hafs Ömer b. Yûsuf el-Melikü'l-Eşref er-

Karl Vilhelm
Zetterstéen

Resûlî'ye ait eserine neşridir. 13. Şemsü'l-'ulûm ve dev'ü kelâmi'l-'Arab mine'l-külûm (I-II, Leiden 1951-1953). Neşvân el-Himyerî'nin eserinin kısmî neşridir. Zetterstéen ayrıca, İsveçli müsteşrik Herman Napoleon Almkvist'in *Nubische Studien Sudan 1877-78* adlı eserini (Uppsala 1911) ve Carlo de Landberg'in *Glossaire de la langue des bédouins Anazah* isimli kitabının ikinci cildiyle (Uppsala 1940) *Glossaire Datinois* adlı eserinin III. cildini (Leiden 1942) müelliflerinin ölümünden sonra yayımlamıştır.

C) Katalog Çalışmaları. 1. *Die Arabischen Persischen und Türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Uppsala* (I-II, Uppsala 1930-1935). Zetterstéen, Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan ve İsveçli müsteşrik C. J. Tornberg tarafından 1849'da Latince olarak katalogu yayımlanan Arapça, Farsça ve Türkçe toplam 512 yazmayı, kütüphaneye sonradan gelen 110 yazma ile birlikte yeniden kataloglayarak yayımlamıştır. Eserin ilk cildini Tornberg'in katalogunun bazı ilâvelerle Latince'den Almanca'ya tercümesi, II. cildini ise diğer yazmalar teşkil etmektedir. 2. *Verzeichnis der hebräischen und aramäischen Handschriften der Königlichen Universitätsbibliothek zu Uppsala* (Lund 1900). Zetterstéen bunların yanı sıra Arap dili ve edebiyatı (*Le monde oriental*, XI [1917], s. 224; XIV [1920], s. 1-106; XIX [1925], s. 1-186; J. D. Pearson, *Index Islamicus: 1906-1955*, nr. 22759, 23479, 23626, 23846, 24555), Fars dili ve edebiyatı (J. D. Pearson, *Index Islamicus: 1906-1955*, nr. 24249, 24550, 24708), Türkçe ve Farsça arşiv belgeleriyle ilgili çok sayıda makale neşretmiştir. Ayrıca *Encyclopaedia of Islam*'ın ilk baskısında pek çok maddesi çıkmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 308-309; Zirikî, *el-A'lâm*, VI, 64-65; J. D. Pearson, *Index Islamicus: 1906-1955*, London 1958, s. 895; *el-Müntekâ min dirâsâti'l-müsteşrikin: Dirâsât muhtelifa fi's-sekâfeti'l-'Arabiyye* (haz. Selâhaddin el-Müneccid), Beyrut 1976, I, 75-85; Ebû'l-Kâsım-ı Şehâb, *Ferheng-i Hâverşinâsân*, Tahrân 2536/1977, s. 357; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikin*, Kahire 1980, III, 28-30; Abdurrahman Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, Beyrut 1984, s. 223-224; Abdülhamid Sâlih Hamdân, *Tabakâtü'l-müsteşrikin*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Mektebetü Medbûlî), s. 144-145; W. Behn, *Index Islamicus: 1665-1905*, Millersville 1989, s. 748, 869; a.mlf., *Concise Biographical Companion to Index Islamicus: An International Who's Who in Islamic Studies from its Beginnings Down to the Twentieth Century*, Leiden 2004, III, 691; *Bibliographie der deutschsprachigen Arabistik*

und Islamkunde (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1993, XVIII, 587-588; Yahyâ Murâd, *Mu'cemü esmâ'i'l-müsteşrikin*, Beyrut 1325/2004, s. 438-439; A. S. Roald, *New Muslims in the European Context: The Experience of Scandinavian Converts*, Leiden 2004, s. 162, 165, 166, 168, 359; S. Kahle, "Les études arabes en Suède", *JTS*, XVIII (1994), s. 121-136; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, III, 256.

OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ

ez-ZEVÂCİR an İKTİRÂFİ'İ-KEBÂİR

(الزواج عن اقتراف الكبائر)

İbn Hacer el-Heytemî'nin (ö. 974/1567)

büyük günahlara dair eseri.

İbn Hacer eserinin başında 953 (1546) yılında büyük günahlara dair tatminkâr bir eser yazmayı düşündüğünü, fakat o dönemde bulunduğu Mekke'de yeterli kaynaklara ulaşamadığını, Zehebî'ye ait bir kitap eline geçmişse de bunu, muhtevası ve yapılan nakillerin kaynaklarının gösterilmesi açısından yeterli görmediğini kaydediyor. Bununla birlikte insanların umursa-

madan günaha daldıklarını göreyerek eserini kaleme almaya başladığını belirtir ve planını da burada verir. *ez-Zevâcîr*'in içeriğini bir mukaddime, iki bölüm ve bir hâtime çerçevesinde incelemek mümkündür. Oldukça uzun tutulan mukaddimedeki kebirenin tarifine, bir günahı hangi vasıfların kebirine sınıfına soktuğuna, kebirenin ve kebirreden kaçınmanın yollarına dair birçok görüş zikredilmiştir. Eserin birinci bölümü zihin ve gönül yoluyla işlenen, inanca ve güzel ahlâka zarar veren gizli (bâtinî) kebireler hakkındadır. Altmış altı kebireden oluşan bu bölüm "şirk-i ekber" (Allah'a zâtında ve sıfatlarında ortak koşma) ve "şirk-i asgar"la (riyâ) başlamakta; gazap, kin, haset, kibir, hıyanet ve nifak gibi günahların anlatımıyla devam etmekte, kendisinden korkulan bir insan olma, altın ve gümüş paraları kırıp bozma, sahte para basıp tedavüle sürme gibi günahlarla sona ermektedir. Kitabın asıl kısmının beşte dördünü meydana getiren ikinci bölüm fiil halindeki açık (zâhirî) kebirelere tahsis edilmiştir "Kitâbü't-Tahâre" ile başlayan bu bölüm salât, zekât, sıyâm,

ez-Zevâcîr 'an İktirâfî'l-kebâ'ir adlı eserinin ilk ve son sayfaları (Nuruosmaniye Ktp., nr. 2414)

